

KAPİTALİST VİRÜS

Alp ALTINÖRS - Araştırmacı Yazar

alpaltinors@gmail.com

Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılan korona virüs salgını toplumları sarsmaya devam ediyor. Ekonomiler kapanıyor, hizmet sektörleri çöküyor, sağlık sistemleri iflas ediyor. Salgın hastalığın ne olduğunu birden anımsayan insanlık, bu felaketin sorumlularını arıyor.

Tek tek her bir ülke, salgınla ulusal sınırları içinde baş etmeye çalışıyor. Korona virüs salgını, küresel bir ekonominin, küresel bir sağlık sistemi olmaksızın yürümeyeceğinin ispatı oldu. SARS salgınından sonra, salgın takibinin bırakılması, o dönemde koronavirüs aşısı bulma çabalarının gereken fonlar sağlanmayarak yarım bırakılması, bugün insanların evlere kapanmasına sebep oldu.

Neyin bedelini ödüyoruz?

Sermayenin doğayla kurduğu ilişkinin bedelini ödüyoruz. Vahşi doğanın içine açılan yolların, vahşi hayvan ticaretinin bedelini ödüyoruz. 5,5 milyon yıllık tarihi boyunca hep hayvanlarda kalmış olan koronavirüsü insanlara bulaştırmayı becerecek denli yoğun bir hayvan sömürsünün bedelini ödüyoruz. Aşırı kentleşmenin, milyarlarca insanın kentlere yığılmasının bedelini ödüyoruz.

Sağlık sistemlerinden çalınarak şirketlere aktarılan kaynakların bedelini ödüyoruz. Salgın hastalıkların araştırılması, bunlara karşı tedbir alınması için ayrılan bütçelerin kısılmasının... Hastanelerin kâr mantığına göre işletilmesinin, yatak sayılarının düşürülerek yapılan tasarrufların bedelini... Bu tür bir salgını öngören pek çok bilimsel araştırmanın sümen altı edilmesinin bedelini ödüyoruz.

Vahşi hayat kaynaklı korona virüsün kent merkezlerine, oradan da küresel ağlar üzerinden tüm dünyaya nasıl yayıldığı incelendiğinde, aslında bunun aynı zamanda ekolojik bir kriz olduğu çok net biçimde

görülür. Tıpkı, daha önceki Ebola, SARS, MERS örneklerinde olduğu gibi, korona virüs de vahşi doğa kaynaklıdır. Vahşi doğanın kalbine doğru açılan yollar ve vahşi hayvanların kütsel ölçekte öldürülerek satılması, korona krizinin temelinde yatmaktadır. Öyleyse, ortada beklenmedik bir şok değil, kapitalist şirketlerin doğayla kurduğu sömürücü ilişkinin ortaya

çıkarttığı kaçınılmaz bir fatura var. Örneğin, dünyanın korona virüsü tartıştığı günlerde, Filipinler Sağlık Bakanlığı, bir bildircin çiftliğinde ortaya çıkan H5N6 kodlu yeni bir kuş gribi türünü tescil ettirdi. Kapitalist tarım ve hayvancılık, insanlık için bu tür salgın hastalıkları dönemsel olarak sürekli üretecek gibi görünüyor.

Kapitalizm sadece borsada inip çıkan rakamlardan ibaret değil. O bir üretim tarzı. O bir toplum biçimi. O bir medeniyet. Kapitalist üretim tarzının, toplum biçiminin, medeniyetin krizine şahit oluyoruz.

Evde kalabilenler ve kalamayanlar

Salgını yaşayış biçimleri de son derece sınıfsal. Evde kal çağrılarına uyabilenler

ve uyamayanlar kalın çizgilerle ayrılıyor. Son 30 yılda epey küçümsenen, teorik olarak da hafıfsenen kol emeğinin hala toplumsal ihtiyaçları karşılamada başat önemde olduğu da bu krizde görülüyor. Ama diğer yandan, kapitalist rejimler ihracat yarışı içinde ne pahasına olursa olsun üretimi sürdürmeye odaklanırken, en riskli alanlara işçi sınıfını sürüyorlar. Fabrikalar, tekstil atölyeleri, madenler, şantiyeler virüsün yeni bulaşı merkezlerine dönüştü. Sağlık emekçileri ise gerekli korunma tedbirlerinden yoksun çalıştırılıyorlar. Yüzlercesi salgına kurban gidiyor.

Orta sınıf ve zenginler kendilerini evlerinde korumaya alırken, işçi sınıfı ve yoksullar her gün işe gitmeye devam ediyorlar. Bir sınıf karantinası bu. Parası olanın yaşama şansı daha fazla.

“Sermayenin doğayla kurduğu ilişkinin bedelini ödüyoruz. Vahşi doğanın içine açılan yolların, vahşi hayvan ticaretinin bedelini ödüyoruz. 5,5 milyon yıllık tarihi boyunca hep hayvanlarda kalmış olan koronavirüsü insanlara bulaştırmayı becerecek denli yoğun bir hayvan sömürsünün bedelini ödüyoruz. Aşırı kentleşmenin, milyarlarca insanın kentlere yığılmasının bedelini ödüyoruz.”

AKP iktidarı tel tel dökülüyor

Kendisine “düşman” icat etmekte ve toplumu kutuplaştırmakta usta olan AKP iktidarı, bu kez korona virüs pandemisi gibi gerçek bir meydan okumayla karşı karşıya. AKP bu süreci bilimsel görüş açısıyla ele alıp yönetemedi.

Önce, vatandaşlarımızın, salgının kol gezdiği S. Arabistan’a umre ziyareti yapması engellenmedi, özellikle riskli yaş grubunda olan vatandaşların canı tehlikeye atıldı. Sonra, yurda dönüşlerinde de umrecilere karantina tedbirleri uygulanmadı. Böylece Anadolu’nun dört bir yanına virüsün yayılmasına yol verilmiş oldu. Gerek İtalya, gerekse New York gibi pandeminin en yoğun yaşandığı merkezlerden gelen vatandaşlarımıza da çok uzun süre karantina uygulanmadı.

Sonrasında, her ne kadar okulların, kahvelerin vb. kapatılmasıyla toplumdan gelen talep doğrultusunda bir adım atıldıysa da, genel bir karantina bir türlü ilan edilmedi. İçişleri Bakanlığı bir kararnameyle hizmet sektörünün önemlice bir kısmını kapatsa da, burarlarda çalışan 5 milyon civarında işçinin hali nice olur diye kimse düşünmedi.

Sağlık Bakanı sürekli evde kal çağrılarını yaparken, işçiler, sokakta çalışanlar nasıl evde kalacak kimse düşünmedi. Toplumdan yükselen genel karantina talepleri, Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İ. Kalın tarafından “maliyetli olur” gerekçesiyle reddedildi. Belli ki yiten canlar maliyet olarak görülmüyordu.

Nihayet 11 Nisan Cuma akşamı saat 22:00’da ‘baskın’ tarzda ilan edilen 2 günlük sokağa çıkma yasağı yüzbinlerce insanın fırınlara, marketlere akın etmesine yol açarak salgını yaydı. İçişleri Bakanı, önce bu hatanın sorumluluğunu üstlenerek istifa etti, ama istifası Saray’dan döndü. Böylece bu hassas meselede toplumun tepkileri boşa çıkarılmış oldu. Binlerce insanın hayatına mal olabilecek bir hata böylece önemsizleştirildi.

Nihayet pandemi bir türlü tepe noktasına ulaşmazken, bu kez Sağlık Bakanından “Biz bu virüsün bu kadar hızlı yayıldığını bilmiyorduk” itirafı geldi. Oysa Türkiye bu salgını ilk yaşayan ülke değildi. Virüs Türkiye’ye geldiğinde, pandemiyi daha önce yoğun biçimde yaşayan Çin, Kore, Japonya, İtalya deneyimleri elde mevcuttu. Buna rağmen el yordamıyla ilerlendi.

Türk Tabipleri Birliği gibi sağlık alanındaki temel meslek örgütünü baştan beri süreçten dışlayan, Bilim Kuruluna sadece ‘danışma organı’ rolü biçip çoğu tavsiyesini hiçe sayan iktidar, tüm karar yetkisini Saray’da toplamanın bütün olumsuz sonuçlarını halka yaşattı.

Dünya farklı bir yer olacak mı?

Korona virüsün insanları eve kapattığı bu günlerde, insanlar dünyanın hali üzerine bolca düşünüyorlar. Ortaya çıkan iki ana görüş, “artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” ve “otoriter karanlık toplumların üzerine çökecek” şeklinde özetlenebilir. Bu görüşleri yansıtan onlarca makale ve binlerce paylaşım internette ve sosyal medyada dolaşıyor.

Ben de geleceğe dair kestirimlerle noktalayayım.

Kanımcı pandemi, kapitalizmin varlık yokluk sorunu yaşadığını ortaya sermiş oldu. Bilinçlerde büyük değişimler yaşanıyor. Bu bilinç değişimi, karantina sonrası dönemde pek çok toplumsal mücadeleyi malayalayacak. Otomatik bir değişim beklememekle birlikte, bu hak mücadelelerinin çok şeyi değiştireceğini düşünüyorum.

Pandemi karşısındaki yönetememe hali, AKP’yi ve çok güçlü olduğu iddia edilen Başkancı rejimi derinden sarsıyor. Merkeziyetçi ve otoriter rejimlerin yegane sosyal meşruiyet gerekçesi olan “topluma etkin hizmet edebilme” iddiasının altını boşaltıyor. İnsan hayatının tehlike altında olduğu bir dönemde AKP kârları önceliyor. İşçilerin hayatlarını hiçe sayarken, orta ve üst sınıfları karantinaya alıyor. Şirketleri kurtarıırken, işçilere, esnafa, köylüye destek sunmuyor. İnfaz Yasasıyla yandaş mahkûmları bırakırken, muhalifleri hapiste tutarak ölüme terk ediyor. Ekonomi hızla daralırken, kalan kaynaklar halen binbir kanaldan yandaş şirketlere aktarılıyor.

Koronavirüs salgını, kapitalizmin bunalımının üstüne binerek, pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de nice politik krizlere yol verecek gibi görünüyor. Pandeminin otoriter rejimleri güçlendireceği önkabul gelişmeler tarafından pek de doğrulanmıyor. Kitlelerin bilincinde öyle sarsıntılar ve değişimler yaşanıyor ki!..